

Poročilo o ekonomski in socialni koheziji	Ekonomsko ogledalo	UMAR
	številka 2/2004	str. 18

Finančni instrumenti in cilji kohezijske politike EU			
2000–2006		2007–2013	
Cilji	Finančni instrumenti	Cilji	Finančni instrumenti
Cilj kohezijskega sklada	Kohezijski sklad	Konvergenca in konkurenčnost	Kohezijski sklad ESRR, ESS
Cilj 1	ESRR, ESS, Usmerjevalni oddelek EKUJS-a, FIUR		
Cilj 2	ESRR, ESS	Regionalna konkurenčnost in zaposlitev - regionalna raven - nacionalna raven: Evropska strategija zaposlovanja	ESRR ESS
Cilj 3	ESS		
INTERREG	ESRR		
URBAN	ESRR	Evropsko teritorialno sodelovanje	ESRR
EQUAL	ESS		
LEADER +	Usmerjevalni oddelek EKUJS-a		
Razvoj podeželja in prestrukturiranje ribištva izven območij cilja 1	Usmerjevalni oddelek EKUJS-a FIUR		
9 ciljev	6 instrumentov	3 cilji	3 instrumenti

Vir: Third report on economic and social cohesion,

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm

Opombe: ESRR (angl. ERDF): Evropski sklad za regionalni razvoj; ESS (angl. ESF): Evropski socialni sklad; EKUJS (angl. EAGGF): Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad; FIUR (FIFG): Finančni instrument za usmerjanje ribištva.

Evropska komisija (EK) je 18. februarja 2004 objavila **tretje Poročilo o ekonomski in socialni koheziji**, ki predstavlja rezultate dela na področju regionalne politike EU s poudarkom na zadnjih treh letih. Poročilo prinaša obenem tudi vizijo EK o bodoči kohezijski politiki v razširjeni EU za obdobje 2007–2013.

Poročilo ugotavlja, da so se razlike v dohodku in zaposlenosti v EU v zadnjih desetih letih zmanjšale, še posebno od sredine 90-ih let dalje. Rast BDP na prebivalca je v obdobju 1994–2001 v kohezijskih državah (Španija, Portugalska, Grčija, Irska) presegala povprečno letno rast v EU za približno 1 odstotno točko, tudi če izvzamemo Irsko, kjer je bila ta rast še višja (v Grčiji in na Portugalskem je bila povprečna letna rast 3.1%, na Irskem 8.2% v Španiji pa 3% v regijah cilja 1 in 3.2% v regijah izven cilja 1; povprečna rast v EU15 je bila 2.2%). Prav tako je nadpovprečno porasel delež zaposlenih v delovno sposobnem prebivalstvu v vseh državah razen v Grčiji, kjer pa je bila rast produktivnosti nadpovprečna. Kljub zmanjševanju razlik, le-te še vedno ostajajo precejšnje. V Grčiji in na Portugalskem dosega BDP na prebivalca le približno 70% povprečja EU, v Grčiji in Španiji je še vedno zaposlenega okoli 6-8% manj delovno sposobnega prebivalstva kot znaša povprečje EU. Izven kohezijskih držav, na območjih cilja 1, je bila gospodarska rast manjša, ponekod celo pod povprečjem EU (italijanski Mezzogiorno).

Vstop novih članic bo regionalne razlike povečal. Širitev bo k višjemu BDP prispevala le 5% in kar 20% k povečanju števila prebivalstva. To bo po oceni EK povzročilo za približno 12.5% manjši BDP na prebivalca v EU25 kot je sedanje povprečje EU15. V novih državah članicah kar 92% ljudi živi v regijah, kjer je BDP na prebivalca pod 75% povprečja EU25, oziroma dve tretjini v regijah, kjer je nižji od 50% povprečja. Znižanje povprečja EU25 bo imelo učinek tudi na regije v sedanjih državah članicah, saj bo kar 18 regij, ki imajo sedaj BDP na prebivalca pod 75% povprečja EU15, to povprečje presegalo v EU25. To je posledica statističnega učinka združitve in ne zmanjšanja razvojnih razlik. Tudi na področju zaposlenosti se bodo razmere poslabšale. V desetih državah pristopnicah je zaposlenega le 56% delovno sposobnega prebivalstva v primerjavi s 64% v EU15, kar pomeni, da bo v razširjeni EU okoli 2.5 zaposlenega na enega upokojenca. Po ocenah EK se bo to razmerje poslabšalo na 2:1 v letu 2025, ob predpostavki, da bo stopnja zaposlenosti ostala ista. Razvojni problemi ostajajo tudi v sedanjih državah članicah in so večji v manj razvitih regijah s slabo infrastrukturo, slabo izobraženo in usposobljeno delovno silo ter slabšim socialnim kapitalom, kar jim onemogoča enakovredno tekmovanje z bolj razvitimi regijami Evrope. To so regije, ki so že do sedaj prejemale finančno pomoč iz strukturnih skladov v okviru cilja 1 in so pretežno zgoščene v kohezijskih državah.

Kohezijska politika bo zaradi omenjenih pričakovanih sprememb tudi v razširjeni Evropi ena od treh temeljnih političnih prioritet EU (rast, kohezija in zaposlovanje), za katero pa je EK predlagala nekaj sprememb. Predlagana reformirana kohezijska politika naj bi še vedno temeljila na istih osnovnih načelih (ciljna usmerjenost, koncentracija, dodatnost sredstev, programiranje, partnerstvo in koordinacija, finančna kontrola, spremljanje, evalvacija), prinaša pa nekatere novosti v smeri večjega ciljnega usmerjanja aktivnosti, poenostavitve in večje transparentnosti dosedanjega sistema. Kohezijska politika se bo v bodoče usmerila v **tri prioritete**: konvergenca in konkurenčnost, regionalna konkurenčnost in zaposlovanje ter teritorialno sodelovanje. Število ciljev se tako s prejšnjih 9 krči na 3. Tudi število finančnih instrumentov, ki

bodo podpirali te cilje, se zmanjšuje s 6 na 3. Kot finančni instrumenti bodo ostali: kohezijski sklad, ESRR in ESS. Zaradi večje poenostavitve in jasnejše opredelitve vloge se bosta preoblikovala kmetijski in ribiški sklad (Usmerjevalni oddelek EKUJS-a in FIUR), ki bosta združena v enoten inštrument v okviru skupne kmetijske politike (SKP).

Cilj **konvergenca in konkurenčnost** bo nadomestil sedanji cilj, ki ga podpira kohezijski sklad in sedanji cilj 1, ki ga podpirajo vsi štirje strukturni skladi (ESRR, ESS, Usmerjevalni oddelek EKUJS-a in FIUR). Usmerjen bo v pospeševanje gospodarske rasti in ustvarjanje novih delovnih mest v najmanj razvitih območjih. Do sredstev v okviru tega cilja bodo upravičene regije z BDP na prebivalca pod 75% povprečja EU, regije z bruto nacionalnim dohodkom pod 90% povprečja EU (kohezijski sklad) in regije s "statističnim učinkom širitve", ki velja tudi za nove članice (tudi Slovenijo). Po novem bo ta cilj podprt z vsemi tremi finančnimi instrumenti, ki ostajajo v reformirani kohezijski politiki (Kohezijski sklad, ESRR, ESS).

Izven najmanj razvitih regij bo kohezijska politika zasledovala cilj **regionalne konkurenčnosti in zaposlovanja**, ki bo nadomestil sedanja cilja 2 in 3. Cilj bodo uresničevali na dva načina: (i) preko regionalnih programov bo v pomoč regijam pri pospeševanju prestrukturiranja in rasti njihove konkurenčnosti; finančni inštrument za ta del cilja bo ESRR; (ii) preko nacionalnih programov pa bo v pomoč ljudem za hitrejšo prilagoditev ekonomskim spremembam skladno s prioritetami politike zaposlovanja; finančni inštrument za ta del cilja bo ESS.

Tretji cilj bo usmerjen v **teritorialno sodelovanje**, za pospeševanje skladnega in uravnoteženega razvoja med regijami vzdolž notranjih in zunanjih meja EU. Nadomestil bo dosedanje podbude Skupnosti. Temelji na pozitivnih izkušnjah podbude Interreg, ki pospešuje razvoj prekomejnega in medregionalnega sodelovanja med sedanjimi državami članicami in tudi med članicami in pristopnicami. Finančni inštrument tega cilja bo ESRR.

Finančna sredstva za kohezijsko in strukturno politiko že sedaj predstavljajo približno tretjino proračuna EU15, v bodoče pa se bodo ta sredstva še nekoliko povečala. Za obdobje 2007–2013 EK predlaga 336.3 mrd EUR (ali 0.41 bruto nacionalnega dohodka EU27) za kohezijsko politiko. Od te vsote, naj bi bilo največ sredstev namenjenih za doseganje cilja konvergenca in konkurenčnosti (78%), precej manj za cilj regionalne konkurenčnosti in zaposlovanja (18%), najmanj pa za cilj teritorialnega sodelovanja (4%). Razdelitev med države članice bo temeljila na ekonomskih, socialnih in teritorialnih kriterijih in bo predmet prihodnjih razprav in pogajanj.

Že od decembra leta 2003 pa je znana **okvirna delitev finančnih sredstev** za nove članice v obdobju **od leta 2004 do 2006**. Iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada bodo v tem obdobju skupaj prejele več kot 21 mrd EUR. Enotni programski dokumenti oz. Okviri podpore Skupnosti, ki so podlaga za črpanje sredstev, bodo formalno sprejeti 1. maja 2004, dejansko pa imajo vse države pristopnice dostop do teh sredstev že od 1. januarja 2004. Za Slovenijo, ki se v tem obdobju obravnava kot manj razvita država in kot ena regija, je za cilj 1 predvidenih 210 mio EUR, 21 mio EUR za podbudo Interreg, 6 mio EUR za podbudo Equal in 169 mio EUR za kohezijski sklad, kar skupaj znaša 405 mio EUR.

Graf: Razdelitev sredstev za kohezijsko politiko na cilje za obdobje 2007–2013

